

kregen de industrieën voor consumptiegoederen in '43 nog maar 4% toegevoegd van de hoeveelheden ijzer en staal die zij vóór de oorlog plachten te ontvangen. Met verscheidene non-ferrometalen was het nog krappere gesteld. Het nadelig effect dat de schaarste had, openbaarde zich evenwel aan de burgerij veel directer en onverhulder bij bedrijfstakken die in normale omstandigheden juist voor de consumenten werkten. Dat gold bijvoorbeeld voor de textiel- en de daarmee samenhangende confectie-industrie waarvan de gehele kledingvoorziening afhankelijk was. Wij beginnen met de grondstoffenpositie van deze branche.

Van de voornaamste twee grondstoffen, wol en katoen, werd de wol vóór de oorlog hoofdzakelijk en de katoen geheel uit het buitenland betrokken. Er was aan ruwe wol een importsaldo van ca. 10 000 ton per jaar, aan ruwe katoen van ca. 50 000 ton; bovendien werd er meer confectiekleding in- dan uitgevoerd. Met het oog op deze situatie had de regering in de neutraliteitsperiode grote hoeveelheden grondstoffen ingekocht. Welnu, van de voorraden ruwe katoen vorderden de Duitsers in de zomer van '40 5 000 ton - 27 000 ton bleef hier te lande maar daarvan moest meer dan de helft in de vorm van katoenen weefsels naar Duitsland geëxporteerd worden. De bezetter, aldus Swarttouw in zijn studie over de textielvoorziening tijdens de bezetting (onze belangrijkste bron voor dit tekstgedeelte), stond op het standpunt dat de Nederlandse burgerij 'voldoende gekleed' ging, 'zodat deze voorziening gemakkelijk gedurende enige tijd veronachtzaamd kon worden.'¹ Zoals het met de katoen ging, ging het ook met de wol. Van de 4 000 ton ruwe wol die de Duitsers in de zomer van '40 niet vorderden (6 000 ton sleepten zij in de wacht) werd ca. 1 500 ton afgezonderd om per maand o.a. 400 000 meter uniformlaken en 120 000 paar sokken voor de *Wehrmacht* te vervaardigen. Die productie werd in '41 voortgezet. 'Het algemene productieprogramma voor de Nederlandse wolverwerkende industrie voorziet', zo noteerde Hirschfelds departement in april '41, 'in een maandelijks verbruik van 1 030 ton grondstoffen, waarvan 670 ton voor weermachtsorders en 360 ton voor civiele orders'² - voor de voorziening van de burgerbevolking hield men dus toen iets meer dan een derde over. Bij deze *Wehrmacht*-orders werden van de 72 fabrieken voor wollen stoffen die ons land telde, 42 ingeschakeld; onder die 42 was er slechts één die slecht werk afleverde en dus geschrapt werd.

¹ C. N. F. Swarttouw: *De textielvoorziening van Nederland . . . 1940-1945*, p. 178.

² Dep. van handel, nijverheid en scheepvaart, researchbureau: 'Rapport over de toestand van het Nederlandse bedrijfsleven over de maand april 1941', p. 6 (CNO, 349 a).